

Správa o výsledku kontroly 2025

**Hospodárenie príspevkových
organizácií Ministerstva
hospodárstva Slovenskej republiky**

Najvyšší kontrolný úrad SR
Ľubomír Andrassy, predseda

Kontrolovali sme

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Múzeum obchodu
Bratislava, Slovenskú agentúru pre rozvoj investícií a obchodu, Slovenskú
inovačnú a energetickú agentúru

NKÚ SR vykonal kontrolu MH SR a jeho príspevkových organizácií, ktoré zabezpečujú špecifické úlohy nevyhnutné pre rozvoj priemyslu, podnikania a inovácií. Tieto organizácie majú rôznorodé požiadavky na finančné a ľudské zdroje, možnosti podnikateľskej činnosti či ďalšie osobitosti ich fungovania. Kontrola sa zamerala najmä na spoločné aspekty ich činnosti a hospodárenia.

Ako sme postupovali

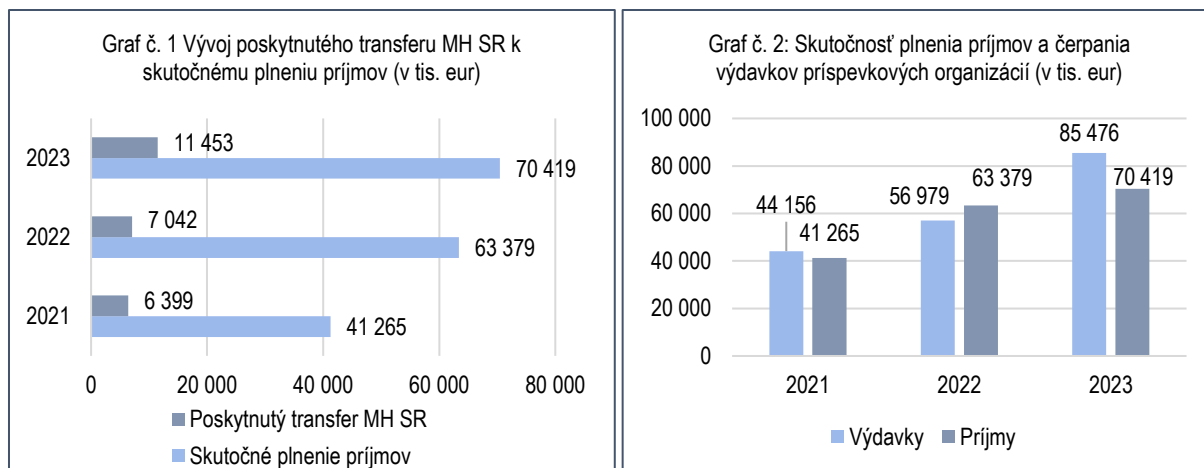
Kontrola bola realizovaná v súlade so zákonom o NKÚ SR a štandardmi, ktoré vychádzajú zo základných princípov kontroly v rámci medzinárodných štandardov najvyšších kontrolných inštitúcií (ISSAI). Do výkonu kontroly boli zapojení štyria kontrolóri špecialisti, štyria kontrolóri seniori a jeden samostatný kontrolór. Identifikované riziká – nedostatky v hodnotení plnenia úloh príspevkových organizácií, nevyužívanie kontrolných kompetencií zo strany zriaďovateľa a nedodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov a zmluvných podmienok – sa potvrdili. Nedostatočné riadenie, usmerňovanie príspevkových organizácií a neúčinný kontrolný mechanizmus sa preukázali v rôznej miere.

Prečo sme kontrolovali

Spolupráca medzi zriaďovateľom a jeho príspevkovými organizáciami má zásadný význam pre efektívne dosahovanie stanovených cieľov. Zabezpečuje koordináciu činností, ktorá predchádza duplicité, zvyšuje transparentnosť a prispieva k efektívnemu využívaniu verejných prostriedkov. Príspevkové organizácie zohrávajú dôležitú úlohu tým, že umožňujú ministerstvu efektívne realizovať stanovené úlohy, implementovať stratégie a podporovať dlhodobý hospodársky rozvoj. Preto je dôležité, aby tieto organizácie efektívne a hospodárne nakladali s verejnými prostriedkami, čím sa znižuje riziko plytvania a neúčelného využívania zdrojov. Kontroly vykonané NKÚ SR v posledných rokoch v organizáciách ústredných orgánov štátnej správy preukázali problémy spojené s nedostatočným dohľadom a kontrolou zo strany ministerstiev nad ich činnosťou a plnením úloh.

Čo sme zistili

- Ministerstvo nedisponovalo stratégiou rozvoja príspevkových organizácií, ktorá by poskytovala ich jasný strategický rámec a smerovanie činnosti a rozvoja.
- V uzatvorených kontraktoch medzi ministerstvom a príspevkovými organizáciami chýbali stanovené výkonnostné parametre, ako nástroj riadenia, kontroly a hodnotenia jednotlivých činností, ktoré mali príspevkové organizácie uskutočňovať, čo znamenalo, že nebol vytvorený jasný rámec ich zodpovednosti.
- Ministerstvo nezabezpečilo dostatočnú kontrolu účelnosti a efektívnosti využívania finančných prostriedkov príspevkovými organizáciami.
- Ministerstvo neanalyzovalo a neriešilo príčiny negatívnych výsledkov hospodárenia príspevkových organizácií, ani neurčilo, či išlo o jednorazové faktory alebo systematické problémy.
- Štatutárny orgán príspevkovej organizácie MOB nesplnil svoju zákonnú povinnosť riešiť stratu z podnikateľskej činnosti v roku 2022 v sume 11 342,88 eur a v roku 2023 v sume 25 257,83 eur.
- Porušenie všeobecne záväzných právnych predpisov pri hospodárení s verejnými prostriedkami a nakladaní s majetkom bolo zistené v príspevkových organizáciách v oblasti dodržiavania rozpočtových pravidiel, vedenia účtovníctva, ako aj správy majetku štátu a plnenia povinností správcu pri nakladaní s pohľadávkami štátu. Zistenia mali charakter od menej významných až po významné. Za významné je považované porušenie finančnej disciplíny príspevkovou organizáciou SARIO v sume 96 370 eur.
- Vnútrošný kontrolný systém zriaďovateľa aj príspevkových organizácií vykazoval nedostatky, čo poukazuje na zlyhanie vnútorných kontrolných mechanizmov a potrebu zlepšenia v oblasti finančného riadenia. Je nevyhnutné zaviesť jasné ciele a efektívne kontrolné mechanizmy a posilniť zodpovednosť za hospodárne využívanie finančných prostriedkov.

Zdroj: Spracovanie NKÚ SR, kontrakty za roky 2021 až 2023 vrátane dodatkov, záverečné účty MH SR

Čo odporúčame

NKÚ SR, na základe identifikovaných problémových oblastí odporúča, aby výbor NR SR pre hospodárske záležitosti požiadal vládu SR

- analyzovať a aktualizovať súčasné nastavenie opatrení na zefektívnenie systému kontraktov medzi ústrednými orgánmi štátnej správy a podriadenými organizáciami a zároveň prijať kroky na vyhodnotenie kontraktov, monitorovanie a zúčtovanie verejných zdrojov.

VÝKON KONTROLNEJ AKCIE

Účel kontrolnej akcie

Účelom kontroly bolo poukázať na riadenie, financovanie, hospodárenie a kontrolu príspevkových organizácií v pôsobnosti MH SR.

Kontrola bola vykonaná ako kontrola súladu, pri ktorej sa u zriaďovateľa preverilo vymedzenie jeho pôsobnosti a postavenia vo vzťahu k príspevkovým organizáciám, vrátane riadenia, financovania, kontroly a dohľadu. U príspevkových organizácií sa preverilo ich postavenie vo vzťahu k MH SR, hospodárenie s verejnými prostriedkami a vnútorný kontrolný systém.

Rámec kontrolnej akcie

Pri kontrole boli uplatnené metódy a techniky pre kontrolu súladu, najmä štúdium všeobecne záväzných právnych predpisov, interných predpisov, preskúmanie predloženej dokumentácie a dokladov, analýza, riadený rozhovor a iné. Výber vzorky bol realizovaný na základe úsudku kontrolóra. Kontrolovaným obdobím boli roky 2021 až 2023 a súvisiace obdobia.

Výsledky kontrolnej akcie

Príspevkové organizácie, ako právnické osoby v pôsobnosti MH SR, zohrávajú kľúčovú úlohu v implementácii hospodárskej politiky a podpore rozvoja rôznych sektorov.

SIEA je odborná organizácia, ktorá podporuje štátnu správu v oblasti inovácií a energetiky. Pomáha pri tvorbe a úpravách legislatívy, vrátane implementácie európskych smerníc a aktualizuje inovačnú stratégiu a energetickú politiku SR. SIEA riadi programy technologického a inovačného rozvoja, podporuje úspory energie a využívanie obnoviteľných zdrojov. Taktiež plní funkciu implementačnej agentúry sprostredkovateľského orgánu a funkciu sprostredkovateľského orgánu pre čerpanie štrukturálnych fondov EÚ a prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti. SIEA spolupracuje s verejnými vzdelávacími a výskumnými organizáciami na zvyšovaní ich prínosu k rozvoju ekonomiky, najmä v priemysle a službách. Spravuje finančné prostriedky určené na technologické, inovačné a energetické programy a projekty, ktoré pochádzajú zo štátneho rozpočtu a medzinárodných dohôd. Poskytuje odborné poradenstvo, vzdelávanie a propagáciu v oblasti technológií, inovácií a efektívneho využívania energie. Agentúra tiež spolupracuje s ostatnými štátnymi a samosprávnymi organizáciami, ako aj s technologickými a inovačnými agentúrami doma i v zahraničí. Okrem príspevkov zo štátneho rozpočtu a európskych fondov hospodári aj s vlastnými príjmami zo služieb, ako sú overovanie hospodárnosti prevádzky sústav tepelných zariadení, energetické audity, prenájom priestorov a realizácia medzinárodných projektov.

SARIO zohráva dôležitú úlohu v podpore investícií a zahraničného obchodu na Slovensku. Jej hlavnými prioritami sú podpora zahraničných investícií s exportným potenciálom a podpora exportu slovenských produktov, služieb, technológií na rýchlo rastúce trhy. SARIO poskytuje zahraničným investorom informácie o investičných možnostiach a regionálnych podporách, ako aj poradenstvo slovenským firmám pri vstupe na zahraničné trhy a nadväzovaní kontaktov s potenciálnymi partnermi. SARIO podporuje inovácie a technologický rozvoj prostredníctvom spolupráce medzi podnikmi a akademickými inštitúciami. Zameriava sa na menej rozvinuté regióny Slovenska a poskytuje poradenstvo pri získavaní financovania pre projekty. Rovnako poskytuje zahraničným investorom poradenstvo o legislatíve, daňových podmienkach a administratívnych postupoch. Súčasťou jej činností je aj implementácia agendy projektu Slovenskej vesmírnej kancelárie v spolupráci s Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR. SARIO hospodárila nielen s príspevkami zo štátneho rozpočtu a fondov EÚ, ale aj s vlastnými prostriedkami získanými z rôznych aktivít. Tieto aktivity zahŕňali služby poskytované v súvislosti so Slovenskou kooperačnou burzou, výstavou EXPO REAL Mníchov 2022, prijaté zábezpeky na verejné obstarávanie, príjmy z predaja prebytočného majetku a príjmy z projektov podporených v rámci zmlúv o poskytnutí finančnej podpory z finančných prostriedkov Nadácie MH SR.

Súčasťou jej vlastných zdrojov boli aj finančné prostriedky získané za projekt Vesmírna kancelária a príspevky na podnikateľské misie.

MOB sa zameriava na zachovanie a prezentáciu histórie obchodu a pohostinstva na Slovensku. Jeho poslaním je vytvárať, chrániť, odborne spracovávať a prezentovať zbierkový fond dokumentujúci vývoj obchodu, pohostinstva a cestovného ruchu na Slovensku od jeho začiatkov až po súčasnosť. Múzeum prezentuje svoje zbierky prostredníctvom expozícií a výstav na Slovensku aj v zahraničí. Buduje odbornú knižnicu, archív a spolupracuje pri tvorbe centrálnej evidencie múzejných zbierok v SR. Príjmy múzea pochádzajú z príspevkov zo štátneho rozpočtu na bežné a kapitálové výdavky, ale aj z vlastnej činnosti, ako je predaj vstupeniek, prenájom zbierkových predmetov a priestorov, náhrady poistného a podnikateľskej činnosti.

Stratégia rozvoja a potreba dlhodobého plánovania

Efektívne riadenie a plánovanie príspevkových organizácií štátu si vyžaduje jasne definovanú stratégiu rozvoja, ktorá stanovuje dlhodobé ciele a smerovanie. Ministerstvo však takouto stratégiou nedisponovalo. Jej vypracovanie je potrebné z viacerých dôvodov – od efektívneho riadenia a dlhodobého plánovania až po dosahovanie cieľov verejného záujmu a zabezpečenie finančnej stability. Zriaďovateľ tým zabezpečí, že príspevkové organizácie budú svoje poslanie a činnosť vykonávať v súlade so stanovenými cieľmi ministerstva a verejným záujmom.

Riadenie, financovanie a hodnotenie príspevkových organizácií

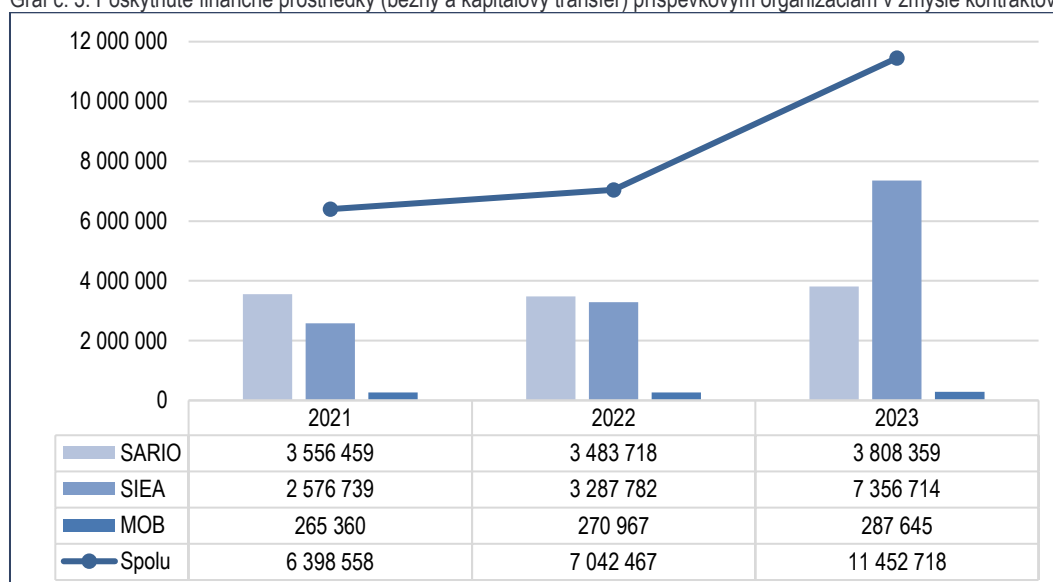
Na dosiahnutie stanovených cieľov a úloh, ktoré má príspevková organizácia plniť pre potreby ministerstva, je nevyhnutné, aby jej zriaďovateľ poskytoval finančné prostriedky prostredníctvom kontraktov určených na konkrétne úlohy a projekty. Takéto zameranie financovania by malo zabezpečiť, že finančné prostriedky budú použité priamo na účely, ktoré podporujú ciele organizácií a ktoré majú merateľný prínos pre verejnosť. Znížilo by sa tým riziko neehedárneho využívania finančných prostriedkov. Príspevkové organizácie často riešia dlhodobé a špecifické úlohy a projekty, ktoré vyžadujú systematické financovanie nad rámec poskytnutých finančných prostriedkov zriaďovateľom. Financovanie prostredníctvom kontraktov na konkrétne úlohy by umožnilo rozvoj týchto projektov a prispelo by k dosahovaniu viditeľných výsledkov. Zároveň by umožnilo lepšie prispôbiť finančné zdroje aktuálnym potrebám organizácií. Môžu byť pridelené prioritne na úlohy, ktoré zriaďovateľ považuje za významné, čo vedie k pružnejšiemu využívaniu finančných prostriedkov. Kontrakty na konkrétne úlohy umožňujú presné stanovenie cieľov a očakávaných výsledkov, ktoré organizácie dosiahnu. To zvyšuje transparentnosť využívania verejných zdrojov a umožňuje zriaďovateľovi hodnotiť efektívnosť a účinnosť organizácií na základe merateľných výsledkov. V rámci hodnotenia sú kontrakty významné aj z hľadiska monitoringu a vyhodnocovania výsledkov organizácií. Stanovením konkrétnych podmienok a ukazovateľov výkonnosti môžu byť organizácie motivované k dosahovaniu cieľov, čo má za následok lepšiu správu financií a vyššiu kvalitu poskytovaných služieb. Pravidelným hodnotením je možné včas odhaliť problémy a prekážky a následne prijatými nápravnými opatreniami minimalizovať negatívne dôsledky. Kontrolou sa preukázalo, že tieto všeobecné zásady fungovania príspevkových organizácií ústredných orgánov štátnej správy sa neplnia v dostatočnej miere.

Uznesením vlády SR z decembra 2002 o systéme kontraktov boli schválené opatrenia na zdokonalenie systému kontraktov medzi ústrednými orgánmi štátnej správy a podriadenými organizáciami. Zmluvný vzťah zriaďovateľa a jeho príspevkových organizácií bol vymedzený v ročných kontraktoch a ich dodatkoch, pričom v týchto bolo definované plnenie, resp. splnenie úloh a činností vykonávaných príspevkovými organizáciami v súlade so zriaďovacími listinami a stanovením podmienok poskytnutia finančných prostriedkov. MH SR, ako zriaďovateľ, v kontraktoch nezadefinoval ku každej činnosti kapacitu ľudských zdrojov na objednávanú činnosť, odhad celkových nákladov objednáwanej činnosti a parametre objednáwanej činnosti tak, aby stanovené ciele, ako aj úlohy a činnosti slúžiace k ich naplneniu boli kvantifikovateľné. Neurčením výkonnostných parametrov pre objednané činnosti nevytvorilo ministerstvo základný predpoklad hodnotenia súladu medzi zadaním obsahových a výkonnostných parametrov kontraktu a skutočným naplňaním kontraktu. Zriaďovateľ nevedel určiť, aké výsledky očakáva a následne objektívne vyhodnotiť ako efektívne príspevková organizácia plnila svoje ciele. Kvantitatívne a kvalitatívne parametre týchto ukazovateľov umožňujú zmerať a vyhodnotiť úspech jednotlivých činností

príspevkových organizácií. Zároveň môžu byť základom pre rozhodovanie o financovaní alebo prerozdelení finančných zdrojov medzi rôznymi aktivitami a činnosťami príspevkovej organizácie.

V rokoch 2021 až 2023 hospodárili príspevkové organizácie s celkovými skutočnými príjmami v sume 175 063 tis. eur. Ministerstvo hospodárstva SR poskytlo svojim príspevkovým organizáciám finančné prostriedky formou bežného a kapitálového transferu na základe každoročne uzatváraných kontraktov. Celková suma týchto transferov dosiahla 24 894 tis. eur. Najvyššia poskytnutá suma pre príspevkové organizácie bola v roku 2023, pričom oproti roku 2022 vzrástla o 63 %, t. j. o 4 410 tis. eur. Tento nárast bol spôsobený výrazným zvýšením finančných prostriedkov pre SIEA, a to o 4 069 tis. eur. Finančné prostriedky boli poskytnuté prostredníctvom dodatkov ku kontraktom na základe rozpočtových opatrení Ministerstva financií SR a MH SR na bežné výdavky. Tieto rozpočtové prostriedky boli účelovo určené na dofinancovanie miezd a odvodov administratívnych kapacít projektov zameraných na implementáciu operačného programu Integrovaná infraštruktúra a operačného programu Kvalita životného prostredia a kmeňových administratívnych kapacít implementujúcich európske štrukturálne a investičné fondy z programového obdobia 2014 – 2020, na financovanie výdavkov súvisiacich s technicko – organizačným zabezpečením 16. zasadnutia Európskeho jadrového fóra a na dofinancovanie bežných výdavkov v dôsledku zvýšených cien energií.

Graf č. 3: Poskytnuté finančné prostriedky (bežný a kapitálový transfer) príspevkovým organizáciám v zmysle kontraktov (v eurách)

Zdroj: Spracovanie NKÚ SR, kontrakty za roky 2021 až 2023 vrátane dodatkov

Okrem uvedeného navýšenia finančných prostriedkov pre SIEA boli dodatočné finančné prostriedky pridelené aj ostatným príspevkovým organizáciám, a to prioritne na financovanie výdavkov súvisiacich so starostlivosťou o majetok, ktorý mali príspevkové organizácie v správe, na mzdy pre zamestnancov, dofinancovanie plátov administratívnych kapacít a na zvýšenie cien energií. Finančné prostriedky na bežné výdavky boli použité hlavne na mzdy a odvody zamestnávateľa do poisťovní, na nemocenské dávky platené zamestnávateľom, na zabezpečenie nákupu tovarov a služieb – najmä: cestovné výdavky, energie, vodné a stočné, poštové a telekomunikačné služby, nákup materiálu, dopravné, servisné služby a údržbu motorových vozidiel, výdavky na nájom a služby s ním spojené, ostatné služby (školenia, semináre, propagácia).

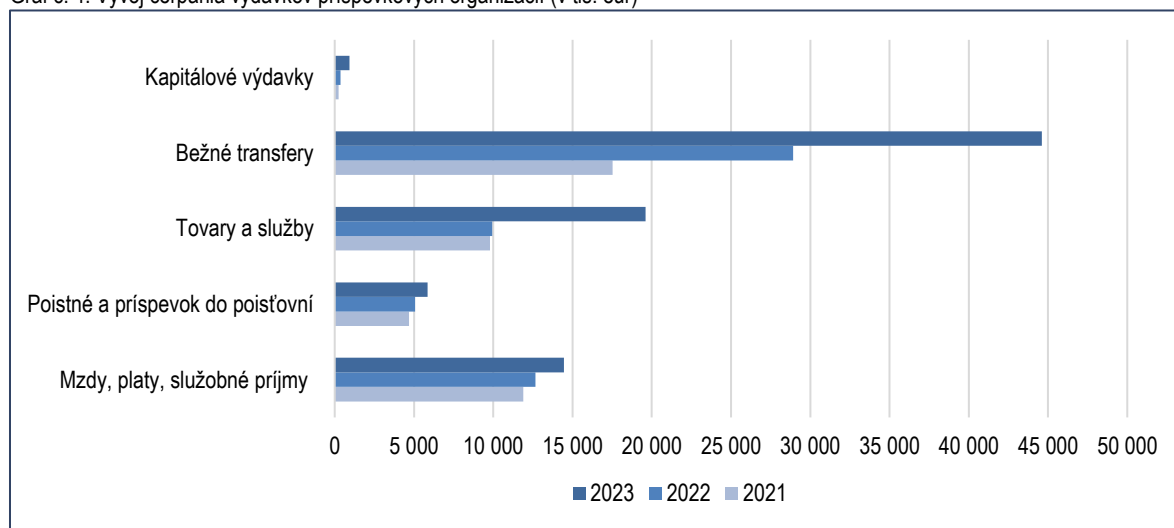
Zriaďovateľ stanovil pre svoje príspevkové organizácie ako záväzný ukazovateľ len bežný a kapitálový transfer zo svojho rozpočtu, t. j. ukazovateľ príjmov a výdavkov, ktoré majú dosiahnuť v príslušnom rozpočtovom roku. Kontrolované subjekty pri spracovaní rozpočtu príjmov a výdavkov a jeho úprav tak neboli viazané iným spôsobom zo strany zriaďovateľa. Nie všetky príjmy a výdavky boli súčasťou schváleného alebo upraveného rozpočtu. Išlo najmä o finančné prostriedky, ktoré zostali nevyčerpané z predchádzajúceho rozpočtového roka, prostriedky z vlastných zdrojov alebo prostriedky prijaté od iných subjektov (napr. zo zdrojov EÚ). Tieto prostriedky neboli vykazované v schválenom, resp. upravenom rozpočte, neboli teda zahrnuté do rozpočtu organizácií vo výške

príjmov a výdavkov, ktoré sa mohli použiť bez prekročenia limitu. Týmto nebola splnená povinnosť v zmysle zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy.

Finančné prostriedky boli uvoľňované v zmysle podmienok kontraktov na základe písomných žiadostí príspevkových organizácií. Kontrolované subjekty SARIO a SIEA v niektorých prípadoch nedodržali požiadavky na obsah predkladaných žiadostí o uvoľňovanie rozpočtových prostriedkov v zmysle podmienok kontraktov (nebola uvedená ekonomická klasifikácia požadovaných rozpočtových prostriedkov, číslo investičnej akcie). Ministerstvo napriek tomu uvoľňovalo finančné prostriedky pre príspevkové organizácie aj v prípadoch, keď tieto obsahové požiadavky neboli dodržané.

V rokoch 2021 – 2023 čerpali príspevkové organizácie výdavky v sume 186 611 tis. eur. Najvyššie čerpanie bežných výdavkov bolo vykázané v kategórii bežné transfery – v sume 91 067 tis. eur. Mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania boli čerpané v celkovej sume 39 034 tis. eur. Finančné prostriedky na kapitálové výdavky v celkovej sume 1 547 tis. eur sa využili na zabezpečenie obnovy dlhodobého majetku, najmä nákupu zbierkových predmetov, osobných automobilov, prevádzkových strojov, prístrojov, zariadení, softvérov, výpočtovej techniky, komunikačnej techniky, sanáciu následkov po požiari a rekonštrukciu budovy MOB.

Graf č. 4: Vývoj čerpania výdavkov príspevkových organizácií (v tis. eur)

Zdroj: Spracovanie NKÚ SR, záverečné účty MH SR, finančné výkazy subjektov verejnej správy

Hodnotenie čerpania a použitia finančných prostriedkov, ktoré zriaďovateľ poskytol, prebiehalo kontrolou predložených správ. Tieto správy boli predmetom kontroly príslušných sekcií ministerstva, ktoré posúdili a následne schválili predložené výúčtovania. Kontrola však porovnávala iba čerpanie finančných prostriedkov zo strany príspevkových organizácií a výšku poskytnutých finančných prostriedkov v súlade s uzatvorenými kontraktmi, teda bez predloženia konkrétnych dokladov. Keďže absentovala kontrola účtovných dokladov dokazujúcich ich efektívne a účelné vynakladanie, takáto kontrola neeliminovala riziko nedodržania účelnosti a hospodárnosti vynakladania finančných prostriedkov. Zriaďovateľ nedodržal povinnosť vykonať finančnú kontrolu takto poskytnutých finančných prostriedkov. Táto povinnosť vyplývala z uznesenia vlády SR z decembra 2002 o systéme kontraktov a zo zákona o finančnej kontrole. V rámci finančného riadenia mal zriaďovateľ vykonať kontrolu hospodárenia, ktorá by zahŕňala dohľad nad správnosťou, hospodárnosťou, efektívnosťou, účinnosťou a účelnosťou využívania finančných prostriedkov. Je to kľúčové pre správne, zákonné a efektívne nakladanie s verejnými financiami.

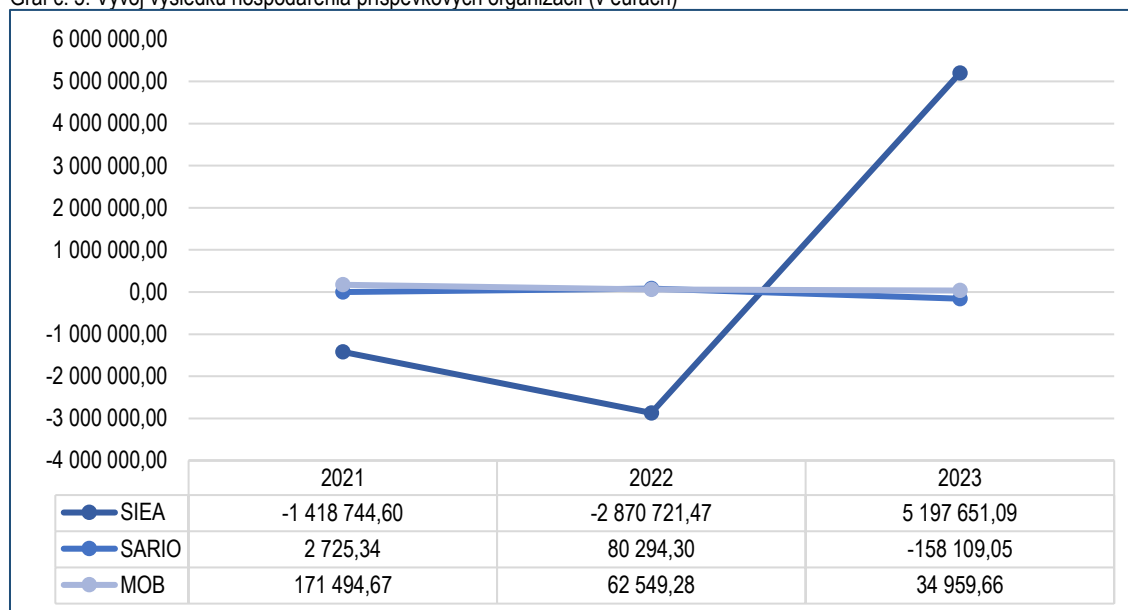
Z uzatvorených kontraktov vyplývala pre príspevkové organizácie povinnosť vyhodnotiť a vypracovať správy o vykonávaných úlohách, činnostiach a čerpaní finančných prostriedkov. Správy obsahovali informácie o schválených, prijatých a použitých finančných prostriedkoch, počte realizovaných investičných projektoch, podujatiach, aktivitách, trendoch a výstupoch, využívaní ľudských zdrojov, ako aj o účasti na domácich a medzinárodných aktivitách či projektoch. V jednom prípade (SIEA) bolo zistené nedodržanie termínu

vypracovania správ týkajúcich sa hodnotenia čerpania finančných prostriedkov vyplývajúcich z uzatvoreného kontraktu. Vzhľadom na skutočnosť, že v uzatvorených kontraktoch neboli definované výkonnostné parametre, t. j. merateľné ukazovatele pre úlohy a činnosti, nebolo možné vyhodnotiť efektívnosť ich plnenia zo strany príspevkových organizácií.

Negatívne výsledky hospodárenia, potreba kontrolných mechanizmov

Výsledky hospodárenia príspevkových organizácií boli rozdielne navzájom i v čase. Múzeum obchodu Bratislava hospodáril v priebehu kontrolovaného obdobia s kladným výsledkom hospodárenia, avšak s klesajúcou tendenciou. V roku 2023 bol zaznamenaný pokles zisku až o 79,61 % v porovnaní s rokom 2021. Nepriaznivý výsledok hospodárenia bol zaznamenaný v príspevkovej organizácii SIEA, kde sa strata v roku 2022 zvýšila – v porovnaní s rokom 2021 – o viac ako 100 %. Dôvodom vzniku záporného výsledku hospodárenia bolo zaúčtovanie identifikovaných finančných nezrovnalostí EŠIF na základe vykonaných kontrol do nákladov podľa pokynu Ministerstva financií SR. V roku 2023 došlo k vysporiadaniu týchto finančných nezrovnalostí EŠIF, čím SIEA dosiahla kladný výsledok hospodárenia. Strata SARIA v roku 2023 bola spôsobená tvorbou rezerv z prevádzkovej činnosti v súvislosti s predpokladom vzniku nedoplatku za energie v prenajatých priestoroch a z dôvodu nižších príjmov z vlastných zdrojov prevyšujúcich výdavky (nárast osobných nákladov a nákladov na ostatnú prevádzkovú činnosť). Strata v hospodárení naznačuje, že príspevková organizácia minula viac, ako získala, čo vyžaduje zníženie výdavkov, resp. zvýšenie príjmov. Ak nie je strata v hospodárení príspevkových organizácií riadená efektívne, môže dôjsť k zníženiu jej finančnej stability.

Graf č. 5: Vývoj výsledku hospodárenia príspevkových organizácií (v eurách)

Zdroj: Spracovanie NKÚ SR z výkazov ziskov a strát príspevkových organizácií

Podnikateľskú činnosť nad rámec hlavnej činnosti – so súhlasom zriaďovateľa, vykonávala príspevková organizácia MOB, ktorá sa zaoberala výrobou a predajom piva a doplnkového tovaru. Základným a primárnym cieľom podnikateľskej činnosti je vždy dosahovanie zisku. Náklady na podnikateľskú činnosť v rokoch 2022 a 2023 neboli kryté výnosmi z nej, a tak nemohli slúžiť ako doplnkový zdroj na zabezpečenie prevádzky a rozvoja príspevkovej organizácie. Múzeum nekonalo v zmysle zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy, pretože nezabezpečilo vyrovnanosť hospodárenia v rámci podnikateľskej činnosti a neprijalo opatrenia na ukončenie tejto činnosti, aby v nasledujúcom rozpočtovom roku už podnikateľskú činnosť nevykonávalo. Zároveň v priebehu rozpočtového roka neuskutočnilo kroky, ktoré by pozostávali z analýzy a identifikácie príčin, návrhu opatrení na zníženie strát a ich prerokovanie v orgánoch príspevkovej organizácie, vrátane ich následného monitorovania a hodnotenia. Vysporiadanie straty z podnikateľskej činnosti predstavuje komplexný proces, ktorý vyžaduje úzku spoluprácu medzi zriaďovateľom a vedením príspevkovej organizácie.

Tab. č. 1: Výsledok hospodárenia z podnikateľskej činnosti MOB (v eurách)

Rok	2021	2022	2023
Náklady	54 999,28	74 527,25	93 529,58
Výnosy	60 522,68	63 184,37	68 271,75
Výsledok hospodárenia	5 523,40	-11 342,88	-25 257,83

Zdroj: Spracovanie NKÚ SR z výkazov ziskov a strát za roky 2021 až 2023

Zriaďovateľ neanalyzoval a neriešil záporné výsledky hospodárenia príspevkových organizácií. Nepožiadaval o podanie vysvetlenia a predloženie návrhov na riešenie. Na základe analýzy by mohol rozhodnúť o prijatí opatrení na zníženie nákladov, zvýšenie príjmov alebo reorganizáciu činnosti príspevkovej organizácie. Na zamedzenie opakovania strát by mal zriaďovateľ zaviesť prísnejšie kontrolné mechanizmy, zmeniť štruktúru riadenia alebo stanoviť iné pravidlá pre finančné riadenie.

Hospodárenia s verejnými prostriedkami a nakladanie s majetkom

Kontrolou hospodárenia príspevkových organizácií bolo zistené najmä porušenie rozpočtových pravidiel verejnej správy, zákona o správe majetku štátu, zákona o účtovníctve, ale aj ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov.

V prípade rozpočtových pravidiel bolo zistené porušenie finančnej disciplíny v sume 96 370 eur príspevkovou organizáciou SARIO z dôvodu nedodržania ustanoveného alebo určeného spôsobu nakladania s verejnými prostriedkami. Ďalšie porušenia zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy boli zistené pri neplnení povinnosti príspevkovej organizácie MOB – realizovať kapitálové výdavky v súvislosti s obstaraním zbierkových predmetov prostredníctvom účtov vedených v Štátnej pokladnici v nadväznosti na zákon o Štátnej pokladnici, pri nevedení operatívnej evidencie o všetkých rozpočtových opatreniach vykonaných v rozpočte v priebehu rozpočtového roka, pri použití finančných prostriedkov rozpočtu na platenie členského príspevku bez súhlasu zriaďovateľa. Pri zúčtovaní finančných prostriedkov poskytnutých z rozpočtu zriaďovateľa SIEA nedodrжала lehotu odvedenia nevyčerpaných finančných prostriedkov určených na mzdové výdavky zamestnancov v rokoch 2021 a 2022 na účet ministerstva.

Zákon o účtovníctve bol porušený príspevkovou organizáciou SIEA, a to nedodržaním postupov účtovania členských príspevkov a odpisovania pohľadávok, rozpočtovej klasifikácie pri zatriedovaní kapitálových výdavkov, nezabezpečením zrozumiteľnosti účtovných dokladov (cudzojazyčné dodávateľské faktúry) a preukázateľnosti účtovných záznamov inventúrnych súpisov pohľadávok. Okrem toho došlo k nedostatočnému dodržaniu zásady opatrnosti pri tvorbe opravných položiek k pohľadávkam. Ďalej neboli poskytnuté úplné a spoľahlivé údaje o pohľadávkach po lehote splatnosti, uvedené v poznámkach k účtovnej závierke.

Zákon o pohľadávkach štátu bol porušený organizáciou SIEA tým, že došlo k odpísaniu pohľadávky bez rozhodnutia štatutárneho orgánu o trvalom upustení od jej vymáhania, ako aj k nevykonaniu úkonov na vymoženie pohľadávok po lehote splatnosti v sume 137 989,75 eur. SIEA, ako správca, je povinná podľa zákona nakladať s pohľadávkou štátu zodpovedne, využívať všetky právne prostriedky na jej vymoženie a zabrániť jej zániku alebo premlčaniu. Procesy a povinnosti pri správe a vymáhaní pohľadávok štátu mala upravené interným predpisom len SIEA.

NKÚ SR preveril dodržiavanie povinností vyplývajúcich kontrolovaným subjektom ako správcom majetku štátu zo zákona o správe majetku štátu. Zamerail sa najmä na evidenciu, inventarizáciu, zabezpečenie ochrany a nakladanie s prebytočným a neupotrebitelným majetkom štátu. Kontrolou správy majetku štátu boli zistené nedostatky u príspevkovej organizácie MOB v neevidovaní nehnuteľného majetku – pozemku v databáze Centrálnej evidencie majetku, krátkodobom prenajímaní nehnuteľného majetku bez uzatvorenej nájomnej zmluvy a nesplnením povinnosti zabezpečiť zápis nehnuteľnosti v katastri nehnuteľností v nadväznosti na katastrálny zákon a zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku. Príspevkové organizácie, ako správcovia majetku štátu, zabezpečili ochranu majetku pred jeho poškodením, stratou, zneužitím alebo zmenšením uzatvorením poisťných zmlúv

s komerčnými poisťovňami a MOB aj zabezpečením budovy a expozície múzea elektronickým zabezpečovacím systémom.

Kontrola ako základný prvok zodpovedného riadenia

Funkčnosť vnútorného kontrolného systému príspevkových organizácií bola nastavená internými predpismi zameranými najmä na plnenie úloh a dodržiavanie zásad hospodárnosti, efektívnosti a účinnosti. Systém mal umožniť identifikáciu rizík a predchádzať nedostatkom, zistených aj NKÚ SR. Napriek tomu bola finančná kontrola v mnohých prípadoch vykonaná len formálne, čím nespĺnila svoj účel vyplývajúci zo zákona o finančnej kontrole. V prípade organizácie MOB bol vnútorný kontrolný systém vyhodnotený ako nedostatočný a neúčinný. Efektívny vnútorný kontrolný systém je kľúčový pre správne riadenie, plnenie cieľov a zodpovedné hospodárenie, ale vyžaduje pravidelné hodnotenie a vylepšovanie. Kontrola zo strany zriaďovateľa je nevyhnutná na zabezpečenie efektívneho nakladania s verejnými zdrojmi a dôvery verejnosti, pričom jej absencia môže mať vážne negatívne dôsledky.

V rokoch 2021 až 2023 vykonal zriaďovateľ tri kontroly v príspevkových organizáciách, ktoré zahŕňali overovanie dodržiavania zákona o sťažnostiach a zákona o petičnom práve (MOB), a kontrolu plnenia úloh podľa zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti (SARIO a SIEA). Ministerstvo však v tomto období nevykonalo žiadnu kontrolu zameranú na hospodárenie, efektívnosť, účinnosť a účelnosť nakladania s verejnými financiami v príspevkových organizáciách. Až v roku 2024 bola vykonaná kontrola hospodárenia vo dvoch príspevkových organizáciách (SARIO a SIEA) za auditované obdobie 2022 až 2024. Navyše, v MOB bola vykonaná iba jedna externá kontrola zo strany Sociálnej poisťovne.

Záver

NKÚ SR preveril nastavenie finančných vzťahov MH SR a jeho troch príspevkových organizácií. Kontrola sa zamerala na to, či boli finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu, ktoré boli poskytované príspevkovým organizáciám, vynakladané hospodárne, efektívne, účinne a v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi a zmluvnými podmienkami. Cieľom bolo tiež posúdiť účinnosť vnútorného kontrolného systému príspevkových organizácií a hodnotiť kontrolnú a riadiacu činnosť zriaďovateľa – MH SR.

Príspevkové organizácie pod MH SR potrebujú zásadné systémové zmeny v oblasti riadenia, plánovania a kontroly finančných zdrojov. Kontrolou sa odhalili nedostatky v efektívnom využívaní finančných prostriedkov, najmä kvôli absencii jasne definovanej stratégie a výkonnostných parametrov, ktoré by umožnili efektívne hodnotiť dosahovanie cieľov príspevkových organizácií. Ministerstvo nevyužívalo kontrakty ako účinný nástroj na presné definovanie cieľov príspevkových organizácií ani na stanovenie konkrétnych merateľných ukazovateľov, ktoré by umožnili objektívne hodnotiť ich výkonnosť. Týmto spôsobom ministerstvo prichádzalo o možnosť dôsledne sledovať napĺňanie stanovených cieľov a efektívnosť využívania pridelených finančných prostriedkov.

Zároveň boli zistené nedostatky v oblasti rozpočtových pravidiel a zákonov, čo signalizuje potrebu zavedenia účinných kontrolných mechanizmov. Ak nedôjde k prijatiu systémových opatrení a riešení, existuje riziko nárastu finančných strát a prehlbovania negatívnych trendov v hospodárení príspevkových organizácií.

V rokoch 2021 až 2023 príspevkové organizácie získali od ministerstva financie v hodnote 24,9 mil. eur, pričom v roku 2023 došlo k 63 % nárastu príspevkov v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Tento nárast výdavkov súvisel so zvýšenými výdavkami na prevádzkové náklady, mzdy a energie. Ak sa neprijmú primerané opatrenia a neimplementujú dôslednejšie mechanizmy na monitorovanie a kontrolu týchto výdavkov, môže tento trend pokračovať, čo by znamenalo ďalší finančný tlak na rozpočet ministerstva.

Zavedenie transparentných kontraktov s jasne definovanými výkonnostnými parametrami a pravidelnou finančnou kontrolou na všetkých úrovniach zvýši efektívnosť využívania verejných prostriedkov. Týmto krokom sa posilní finančná stabilita príspevkových organizácií a zabezpečí sa zodpovedné plnenie verejnoprospešných cieľov.

Reakcia kontrolovaného subjektu

Počas výkonu kontroly prebiehala aktívna komunikácia kontrolórov s kontrolovanými subjektmi. Boli vypracované štyri protokoly o výsledku kontroly. Ani v jednom prípade neboli vznesené námietky proti pravdivosti, úplnosti a preukázateľnosti kontrolných zistení. Kontrolované subjekty sa zaviazali prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a následne zaslať správu o ich splnení, resp. plnení. Plnenie prijatých opatrení bude NKÚ SR v rámci svojej činnosti monitorovať.

Najvyšší kontrolný úrad SR

Priemyselná 2

824 73 Bratislava 26

☎ +421 250 114 911

✉ info@nku.gov.sk

Ministerstvo hospodárstva SR

Mlynské nivy 44/A

827 15 Bratislava 212

☎ +421 248 541 111

✉ info@economy.gov.sk

Múzeum obchodu Bratislava

Linzboothova 16

821 06 Bratislava

☎ +421 245 243 167

✉ muzeumobchodu@gmail.com

Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu

Mlynské nivy 44/b

821 09 Bratislava

☎ +421 258 260 100

✉ sario@sario.sk

Slovenská inovačná a energetická agentúra

Bajkalská 27

827 99 Bratislava

☎ +421 258 248 111

✉ office@siea.gov.sk

Zoznam použitých skratiek

EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
katastrálny zákon	zákon č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov
MH SR, ministerstvo, zriaďovateľ	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MOB, múzeum	Múzeum obchodu Bratislava
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
SARIO	Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SIEA	Slovenská inovačná a energetická agentúra
SR	Slovenská republika
uznesenie vlády SR z decembra 2002 o systéme kontraktov	Uznesenie vlády SR č. 1370 z 18. decembra 2002, ktorým bol schválený Návrh opatrení na zdokonalenie systému kontraktov medzi ústrednými orgánmi štátnej správy a podriadenými organizáciami v znení Uznesenia vlády SR č. 328 zo 6. júla 2012
zákon o finančnej kontrole	zákon č. 357/2015 Z. z. o finančnej kontrole a audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku	zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov
zákon o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti	zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o petičnom práve	zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve v znení neskorších predpisov
zákon o pohľadávkach štátu	zákon č. 374/2014 Z. z. o pohľadávkach štátu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy	zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákona o správe majetku štátu	zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov
zákon o sťažnostiach	zákon č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov
zákon o Štátnej pokladnici	zákon č. 291/2002 Z. z. o Štátnej pokladnici a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o účtovníctve	zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov